

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและข้อกำหนดสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อการดูแลผู้สูงอายุของผู้นำการพยาบาลในประชาคมอาเซียน วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการประชุมระดมสมอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร เป็นผู้บริหารทางการพยาบาลที่ทำงานในสถานศึกษา สถานบริการพยาบาล องค์การวิชาชีพการพยาบาล และชุมชน ในประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียนจำนวน 10 ประเทศ ได้แก่ ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม บรูไนดารุสซาลาม สาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

2.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารทางการพยาบาลที่ทำงานในสถานศึกษาและสถานบริการพยาบาลในประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน จำนวน 8 ประเทศประกอบด้วย ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม บรูไนดารุสซาลาม และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ที่เข้าร่วมประชุมระดมสมอง ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในระหว่างวันที่ 16-18 สิงหาคม 2559 รวมจำนวน 53 คน ที่ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ดังนี้

- 1) ปฏิบัติงานด้านการบริหารทางการพยาบาล การสอนหรือการฝึกอบรมพยาบาล
- 2) สามารถเข้าร่วมประชุมระดมสมองตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด
- 3) มีความสามารถในการฟัง และพูดภาษาอังกฤษได้

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) มีดังนี้

1) ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมระดมสมองในวันเวลาที่กำหนดด้วยเหตุผลต่างๆ ได้แก่ มีความไม่สะดวก ติดภารกิจอื่น เป็นต้น

2) ปฏิเสธการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม โดยมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง

ในการศึกษาครั้งนี้ ราชอาณาจักรกัมพูชา ไม่ได้ตอบรับจดหมายเชิญที่ส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ และสาธารณรัฐอินโดนีเซียตอบรับว่าไม่สามารถเดินทางเข้าร่วมโครงการวิจัยได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 แนวคำถามสำหรับการระดมสมอง เป็นแนวคำถามหลักสำหรับการประชุมระดมสมอง ที่สร้างขึ้นโดยคณะผู้วิจัย เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแนวคำถามเป็นคำถามปลายเปิด สอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารทางการแพทย์ในการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุในประชาคมอาเซียน องค์ประกอบและองค์ประกอบหลักของสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารทางการแพทย์ในการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุในประชาคมอาเซียน แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารทางการแพทย์ในการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุในประชาคมอาเซียน พร้อมเหตุผล แนวคำถามหลักมีดังนี้

1. What roles of nurse executives in promoting the best practice for elderly care in ASEAN community? Why? and how?

2. What are the component of “Leadership Competencies” for nurse executives to optimize the best care of the elderly in ASEAN community? Why? and how?

3. What are the core components of these “Leadership Competencies”? Why? and how?

3.3.2 แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นความเหมาะสมและความสำคัญของ (ร่าง) สมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อการดูแลผู้สูงอายุของผู้บริหารทางการแพทย์ในประชาคมอาเซียนว่าข้อความในองค์ประกอบและข้อกำหนดแต่ละข้อมีความเหมาะสมและความสำคัญเพียงใด จากมีความเหมาะสม/ความสำคัญมากที่สุดถึงมีน้อยที่สุด ดังนี้

- 5 หมายถึง ข้อความดังกล่าวมีความเหมาะสม/ความสำคัญมากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความดังกล่าวมีความเหมาะสม/ความสำคัญมาก
- 3 หมายถึง ข้อความดังกล่าวมีความเหมาะสม/ความสำคัญปานกลาง
- 2 หมายถึง ข้อความดังกล่าวมีความเหมาะสม/ความสำคัญน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความดังกล่าวมีความเหมาะสม/ความสำคัญน้อยที่สุด

การแปลผลคะแนนนำคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนมารวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ยในการให้ความหมายของคะแนน (ประคอง กรรณสูต, 2542)

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความในระดับสูงมาก

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความในระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความในระดับต่ำมาก

ถ้าค่าเฉลี่ยของข้อความในองค์ประกอบและข้อกำหนดแต่ละข้อมีค่า 3.5 ขึ้นไป แสดงว่าข้อความนั้นมีความสำคัญและเหมาะสมในการใช้เป็นองค์ประกอบและข้อกำหนดสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อการดูแลผู้สูงอายุของผู้บริหารทางการแพทย์ในประชาคมอาเซียนต่อไป

3.2 การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวคำถามหลักสำหรับการประชุมระดมสมองได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้วิจัยนำแนวคำถามหลักที่เป็นชุดของคำถามปลายเปิดภาษาอังกฤษรวมจำนวน 3 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญที่เป็นอาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุชาวมาเลเซียจำนวน 3 คนที่มีประสบการณ์ในการบริหารทางการแพทย์และการทำวิจัยในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องและความครอบคลุมของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยให้ความคิดเห็นต่อแนวคำถามแต่ละข้อจากการใช้มาตราประมาณค่า 3 ระดับ ดังนี้

+1 หมายถึง มีความแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง มีความไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง มีความแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์

หลังจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (index of item objective congruence: IOC)

ของแนวคำถามหลักแต่ละข้อ ซึ่งเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือ มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 (Rovinelli and Hambleton, 1977 อ้างอิงใน Shaikh, 2018) ซึ่งมีแนวคำถามหลักจำนวน 1 ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยนำแนวคำถามข้อดังกล่าวมาปรับตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำแนวคำถามหลักทั้งหมดมาพิจารณาปรับให้มีความสอดคล้องกันอีกครั้งก่อนนำแนวคำถามหลักทั้งหมดเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านอีกครั้ง เพื่อให้มั่นใจว่าแนวคำถามหลักแต่ละข้อมีความถูกต้องทางไวยากรณ์และมีความเหมาะสมของการใช้คำและสำนวนภาษาอังกฤษ จากนั้นจึงหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งพบว่าแนวคำถามหลักทั้งหมดมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์เท่ากับ 1 ก่อนนำไปใช้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังจากโครงการวิจัยผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ของสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์แล้ว คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การทบทวนวรรณกรรม จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) การจัดประชุมระดมสมอง 2 ครั้งๆ ละ 2 ชั่วโมง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มมีสัดส่วนของพยาบาลจากประเทศต่างๆ ที่ใกล้เคียงกัน และกำหนดให้แต่ละกลุ่มมีผู้วิจัยอย่างน้อย 1 คนและผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำในการสนทนาเพื่อนำสู่การสนทนาตามแนวคำถามการวิจัย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิช่วยเอื้ออำนวยให้การระดมสมองประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของการวิจัย และมีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้จดบันทึกข้อมูล และสังเกตการณ์ หลังจากเข้าสู่แนวคำถามการวิจัยประธานกลุ่มดำเนินการเป็นผู้นำในการสนทนา และเลขานุการกลุ่มทำหน้าที่สรุปประเด็นจากการประชุมระดมสมอง สรุปเป็นองค์ประกอบและข้อกำหนดสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุของผู้พยาบาลในประชาคมอาเซียน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมสมองในที่ประชุมกลุ่มใหญ่ โดยให้เวลากลุ่มละ 20 นาที และให้สมาชิกกลุ่มทั้งหมดและผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะกลุ่มละประมาณ 10 นาที ในระหว่างการประชุมระดมสมอง จนถึงการนำเสนอผลงานของกลุ่มย่อยในที่ประชุมกลุ่มใหญ่ได้ทำการบันทึกเสียง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิจัย
- 3) การรวบรวมข้อมูลระหว่างการประชุมระดมสมอง ข้อมูลการนำเสนอของแต่ละกลุ่มความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าประชุมได้มาจากการบันทึกเทปและไฟล์เอกสารที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ ผู้วิจัยนำมาถอดเทปเป็นภาษาอังกฤษ (Verbatim) ก่อนนำข้อมูลทั้งหมดแปลเป็นภาษาไทย

4) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลอื่นๆ และข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ โดยคณะผู้วิจัยมีการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ร่วมกันควบคู่ไปกับขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา

5) การวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมด โดยบูรณาการเนื้อหาจากทุกแหล่งข้อมูล อ่านทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียด ตีความหมาย และตรวจสอบความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยร่วมกับตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ แล้วจำแนกประเภทข้อมูล จัดหมวดหมู่เนื้อหาเป็นหัวข้อหลักและหัวข้อย่อย วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูลจากหัวข้อหลักสรุปเป็นองค์ประกอบสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อการดูแลผู้สูงอายุของผู้ประกอบการพยาบาลในประชาคมอาเซียน และนำรายละเอียดที่มีความหมายสัมพันธ์กับองค์ประกอบแต่ละข้อมาสังเคราะห์เป็นข้อกำหนดสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ

6) คณะผู้วิจัยประชุมพิจารณาร่างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุร่วมกัน ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของร่างสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุ

7) การตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) สมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพยาบาลผู้สูงอายุจำนวน 3 ท่านจากสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับนานาชาติ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ/แนะนำปรับปรุงองค์ประกอบและข้อกำหนดของสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อการดูแลผู้สูงอายุของผู้ประกอบการพยาบาลในประชาคมอาเซียน

8) คณะผู้วิจัยประชุมพิจารณาร่างสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อการดูแลผู้สูงอายุของผู้บริหารทางการพยาบาลในประชาคมอาเซียนร่วมกัน เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ/แนะนำปรับปรุงองค์ประกอบและข้อกำหนดของสมรรถนะภาวะผู้นำเพื่อการดูแลผู้สูงอายุของผู้ประกอบการพยาบาลในประชาคมอาเซียนให้มีความสมบูรณ์ที่สุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมระดมสมอง โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีขั้นตอนดังนี้ (Graneheim, & Lundman, 2004)

5.2.1 ถอดเทปเป็นความเรียงภาษาอังกฤษและอ่านทำความเข้าใจข้อมูลจากกลุ่มย่อยทุกกลุ่มอย่างละเอียด รวมทั้งนำข้อมูลเอกสารจากแหล่งต่างๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกัน

5.2.2 ตีความหมาย (Meaning interpretation) ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย จับประเด็นที่เป็นสมรรถนะภาวะผู้นำ และให้รหัส (coding) เป็นภาษาไทย

5.2.3 นำประเด็นที่เป็นสมรรถนะภาวะผู้นำมาจัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ (categories) ตามความหมายของข้อมูลที่ใกล้เคียงกัน (commonality) อยู่ในกลุ่มเดียวกัน และที่แตกต่างกัน (differences) แยกออกมาเป็นคนละหมวดหมู่

5.2.3 ตรวจสอบความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัย ในการให้ความหมาย การให้รหัส และการจัดกลุ่ม และพิจารณาทบทวนการจัดองค์ประกอบและข้อกำหนดของสมรรถนะในแต่ละองค์ประกอบให้เหมาะสมและครอบคลุมที่สุด รวมทั้งการตั้งชื่อองค์ประกอบให้เหมาะสม

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาร่างสมรรถนะภาวะผู้นำ เพื่อการดูแลผู้สูงอายุของผู้บริหารทางการแพทย์ในประชาคมอาเซียนโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

6.1 โครงการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2559

6.2 ผู้วิจัยขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลและมอบเอกสารคำชี้แจงโครงการวิจัยที่เป็นภาษาอังกฤษให้กลุ่มตัวอย่างอ่านและตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยตามความสมัครใจ และเมื่อกลุ่มตัวอย่างตกลงใจเข้าร่วมโครงการวิจัยจึงให้ลงนามในแบบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และขออนุญาตทำการบินตีกรรเสียงก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง การนำเสนอข้อมูลจากการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมโดยไม่ระบุชื่อบุคคลและข้อมูลส่วนตัว และผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยสามารถถอนตัวจากการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลาโดยไม่กระทบต่อสิทธิและผลประโยชน์ที่พึงได้